

ØKOKRIM

Den sentrale enhet for etterforskning og påtale av
økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet

ARKIVKOPI

Kultur- og kirke departementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

Deres referanse
2005/01374 AØ LKM

Vår referanse
76/2003 | 512.0/8

Vår dato
4. mai 2005

Høring - forslag til endringer i lotteriloven - pyramidespill

Vi viser til Kultur- og kirke departementets brev av 18. mars i år med forslag til endringer av lotterilovens regler om pyramidespill. Forslaget innebærer blant annet at det nåværende forbudet mot "rene" pyramidespill klargjøres og videreføres. Samtidig innføres det et forbud mot pyramidelignende omsetningssystemer der det ytes vederlag for å få mulighet til å oppnå inntekter som særlig skyldes at andre verves til systemet, snarere enn ved salg eller forbruk av produkter (dette er særlig aktuelt ved såkalt multi-level marketing).

1. Generelt

ØKOKRIM er enig i at det er behov for et klarere regelverk når det gjelder pyramidespill og pyramidelignende omsetningsformer. Økningen i utbredelsen av pyramidelignende omsetningsformer de senere år har aktualisert behovet for en klargjøring av når slike omsetningsformer skal anses ulovlige.

Etter dagens regler vil mulighetene for en strafferettslig reaksjon ofte være begrenset, for eksempel til tilfeller der måtte foreligge bedrageri (jf. strl. § 270 mv; forledelse av de som innbetaler penger til nettverket) eller eventuelt utroskap (jf. strl. § 275 mv; der aktørene i nettverket "tapper" selskapet for penger). I praksis har bestemmelsene vist seg utilstrekkelige for å stoppe utbredelsen av pyramidelignende nettverksselskaper. Av allmennpreventive grunner er det viktig at forbudet mot pyramidespill utvides til pyramidelignende nettverksselskaper. ØKOKRIM ønsker derfor velkommen det initiativ departementet har tatt ved å fremme forslag om endringer i lotteriloven.

2. Det internasjonale aspekt - jurisdiksjon

Som det fremgår av høringsbrevet s. 13, vil nettverksselskapene i mange tilfeller kunne være selskaper i utlandet. Videre påpekes det på s. 11 i høringsbrevet at de fleste pyramidespill og nettverksselskaper benytter internett som portal ut mot sine deltakere. Det er også slik at pengestrømmen kan skje via utenlandske banker.

I og med at det internasjonale aspektet er såpass sentralt, etterlyser ØKOKRIM en nærmere analyse av hva dette innebærer i forhold til muligheten for å bekjempe pyramidelignende nettverksselskaper.

Lotteriloven gjelder bare i Norge, jf. § 2. Etter vårt syn burde spørsmål knyttet til jurisdiksjon vært grundigere behandlet i høringsbrevet.

3. *Ordlyd i forbudsbestemmelsen – forhold til EU-direktivet*

Det fremgår av høringsbrevet at forslagene til endring i lotteriloven i stor grad bygger på forslaget til EU-direktiv om virksomheters urimelige handelspraksis ("Directive of the European Parliament and of the Council concerning unfair business-to-consumer commercial practices in the internal market"). Direktivet ble som kjent vedtatt etter at høringsbrevet ble sendt ut. Ettersom direktivet vil bli vurdert for innlemmelse i EØS-avtalen, er ØKOKRIM enig med departementet i at det er naturlig å ta utgangspunkt i direktivets forslag til bestemmelse om pyramidelignende omsetningsformer. Et enhetlig regelverk på dette området vil kunne forenkle samarbeid med andre lands myndigheter i bekjempelsen av nettverksselskaper som opererer på tvers av landegrensene. Samtidig bør det påpekes at direktivet er utarbeidet i en forbrukerrettslig kontekst, og synes altså ikke å innebære noen direkte harmonisering av EU-landenes straffebud eller strafferettslige reaksjoner på dette feltet.

Forbudet mot å "delta" i pyramidelignende omsetningsordninger

Ifølge EU-direktivet (i dansk versjon) er "etablering, drift eller promovering" av pyramidelignende omsetningsordninger forbudt. I forslaget til ny § 16 i lotteriloven er det imidlertid også forbudt å "delta i" i slike omsetningsordninger, til tross for at dette alternativet ikke er nevnt i direktivet. I høringsbrevet s. 30 pekes det på at direktivet ikke er til hinder for å ramme deltakere i virksomheten. Dette er riktig nok, men ØKOKRIM er i tvil om det er fornuftig å kriminalisere deltakelse av pyramidelignende omsetningssystemer. Konsekvensen kan illustreres ved den såkalte T5PC-saken: Dersom den foreslåtte lovbestemmelsen skulle vært anvendt, ville det ha betydd at alle de ca 70.000 nordmenn som har kjøpt aksjer i selskapet, hadde begått en straffbar handling.

Overtredelsen vil dessuten automatisk anses som grov (i henhold til forslag i alternativ II og IV) uavhengig av omfanget av deltakelsen, altså også der vedkommende har investert små beløp. Videre er også uaktsom overtredelse straffbar, jf. lotteriloven § 17.

Etter vårt syn kan det stilles spørsmål ved den kriminalpolitiske begrunnelsen for, og hensiktsmessigheten ved, at terskelen for å anvende straffebudet gjøres så lav som beskrevet ovenfor. I allfall bør konsekvensene av å innlemme "delta"-alternativet også i utkastet til § 16 andre ledd utredes nærmere før det vedtas.

"Promovering"

I EU-direktivets danske versjon er begrepet "promovering" brukt. Tilsvarende begrep i den engelske versjonen er "promoting". I det norske forslaget er ordet "utbre" valgt, selv om dette ordet vel har et noe annet innhold. Begrepet utbre vil antakelig stille krav til resultatet (at vedkommende person faktisk har lykket med å utbre nettet). Departementet anser rekkevidden likevel å være den samme som i direktivet, fordi

loven også rammer forsøk på utbedredelse. ØKOKRIM mener imidlertid at det er mer hensiktsmessig om man for eksempel bruker et ord som "markedsføring" som vil dekke begge alternativene, dvs. også der det gjøres fremstøt for å utbre spillet, men uten at resultatet oppnås.

Inntekter som "særlig" skyldes at andre verves til systemet

Forbudet mot pyramidelignende omsetningsformer gjelder "der det ytes vederlag for å få mulighet til å oppnå inntekter som særlig skyldes at andre verves til systemet, og ikke salg eller forbruk av varer, tjenester eller andre ytelser". Begrepet "særlig" er ment å korrespondere med det engelske "primarily". ØKOKRIM mener det vil være bedre å oversette dette med "hovedsakelig".

4. *Fleksibel og åpen regel*

Det heter i høringsnotatet på s. 25 at det er ønskelig med en fleksibel og åpen regel som det ikke er lett å tilpasse systemet etter, i stedet for en forbudsregel som detaljert beskriver gjerningsinnholdet. ØKOKRIM ser klart behovet for en fleksibel løsning. Samtidig vil vi understreke at det dreier seg om et straffesanksjonert forbud. Dette innebærer krav til presisjon i utformingen av bestemmelsen.

Dersom vilkårene er for skjønnsmessige, vil det dessuten kunne være vanskelig å nå fram i en straffesak der det stilles strenge beviskrav. I så måte vil passusen om at "det ytes vederlag for å få mulighet til å oppnå inntekter som særlig skyldes at andre verves til systemet", kunne by på bevismessige utfordringer – både når det gjelder oppfyllelsen av det objektive så vel som subjektive straffbarhetsvilkår. Dette bør drøftes nærmere i det videre lovarbeidet.

5. *Sammenheng med andre regler*

Høringsnotatet er begrenset til endringer i lotteriloven. Etter vårt syn kan det være behov for en mer helhetlig gjennomgang av hvordan man best kan motvirke uønskede nettverksselskaper. Blant annet kan det være naturlig å se på behovet for selskapsrettslige, skatterettslige og andre strafferettslige lovendringer. ØKOKRIM vil derfor ønske velkommen en bredere tilnærming til problemet enn denne høringen legger opp til.

Med vennlig hilsen

Einar Høgetveit
ØKOKRIM-sjef

Marianne Djupesland
politiadvokat

Kopi sendes riksadvokaten og Politidirektoratet